

Darwinovský utilitarismus - nejde o to, zda někdo za něco "může"

07.10.2005

Robert Wright si v knize Morální zvíře všimá otázky, která napadla už Darwina. Jaký vliv na etiku, právo a obecně na lidské chování bude mít zjištění, že svobodná vůle je cosi iluzivního?

Už Darwin napsal: "Všeobecně rozšířený blud o svobodné vůli je zcela pochopitelný. Protože má člověk schopnost jednat a málokdy může rozlišit pohnutky, které ho k tomu vedou..., myslí si, že se rozhodl sám." (citováno dle Wrighta)

Wright dodává, že to není jen nějaká náhoda, že nevidíme instinktivní základy svého chování. Je to tak naopak evolucí zařízené "schválně" - svobodná vůle je z tohoto pohledu prostě adaptivní vlastnost (viz také článek Gen pro svobodnou vůli - <http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/ID/F5E7EB2FBE8A3D4DC1256E970048C39B>).

Darwin sám byl ovšem přesvědčen, že pochopení iluzivnosti svobodné vůle nebude mít zvláštní dopad, protože k příslušnému poznání je třeba vyvinout velké úsilí (a poznání tedy zůstane omezeno na pár gentlemanů). Ne tak Wright: "Darwin si neuvědomoval, že následkem technického pokroku vědy nakonec budou doklady o determinismu každému patrné." I pokud pomineme existenci genů pro duševní vlastnosti, dnes mohou všichni vidět, jak je jejich chování výsledkem koncentrací adrenalinu, endorfinů, oxytocinu či serotoninu (pomíjíme látky, které s naším vnímáním dokáží zacvičit razantněji :-)).

Svobodnou vůli dnes destruuje v první řadě obhájci u soudu, když se snaží dokázat, že jejich klienti nespáchali své skutky kvůli nějaké své špatnosti, ale v důsledku příslušného "chemického nastavení". Dosud je obvyklá především obhajoba premenstruačním syndromem u žen, dříve či později se ale muži začnou hájit poukazem na hladinu testosteronu.

Wright dochází k závěru, že tímto způsobem by nám ale nakonec všechny trestné činy zmizely, neboť pachatelé za ně de facto "nemohou". V abstraktní rovině Wright souhlasí, svobodná vůle nejspíš opravdu neexistuje, co s tímto zjištěním ale v praxi? Vychází mu jednoduché řešení - měli bychom si uvědomit, že "trest" není třeba chápat v morálním významu, ale prostě jako praktické opatření. Je lhostejné, zda někdo za svůj čin může v "metafyzickém" smyslu slova, zda je nějak "odpovědný". Slovo vina ztrácí smysl.

Darwin i Wright se tedy domnívají, že soudy etc. by měly prostě svým chováním zvyšovat množství štěstí ve světě a snižovat sumu utrpení (zastávají v podstatě filozofii označovanou jako utilitarismus). Cílem by proto nemělo být ani tak trestat zločince (snad pouze pokud to přinese nutné zadostiučinění pozostalým či obětem apod.), ale zabránit jim spáchat znovu podobné činy a od příslušného jednání odradit potenciální následníky. Na odplatě samotné přitom není nic dobrého.

V utilitaristickém světě by nemělo žádný smysl diskutovat o tom, zda někdo spáchal určitý čin jako oběť společnosti, zda byl přičetný nebo ne, nebo zda se činu dopustil tzv. úmyslně (takové slovo nic neznamená, když jsme označili svobodnou vůli za iluzi). Soudy by prostě pouze hledaly odpovědi na otázku, zda obžalovaný čin spáchal a pokud ano, jaký bude praktický důsledek různých možných trestů?

Daly a Wilsonová citovaní Wrightem píšou: "Neuvěřitelné množství mysticko-náboženských pomatených tlachů o odčinění viny, pokání, boží spravedlnosti a podobných věcech dodává vyšší oprávnění něčemu, co je ve skutečnosti běžná a praktická záležitost." (totiž zabránit, aby se určitý typ jednání, třeba zabíjení jiných lidí, svým tvůrcům vyplatil)

Zdá se ale, že i když by utilitaristický soudní systém měl velké výhody (oproti pochybeným dnešním praktikám, kdy se zkoumá "svobodná vůle" a "úmysly"), bude proti němu existovat velký odpor ze strany:

- náboženských skupin, některých filozofů či profesionálních etiků, kteří jsou přesvědčení, že v člověku je "něco navíc"

- "sociálních kritiků" (ti by se zbavili své oblíbené mantry o obětech zlé společnosti)

- právníků (kteří by přišli o část své živnosti)

Nicméně, jak už bylo řečeno výše, doklady o tom, jak je naše chování "naprogramováno", jsou stále jasnější. Tyto informace jsou dostupné nejen vědcům, ale i veřejnosti. Lze tedy předpokládat, že právní systém tak jako tak stojí před závažnými změnami.

Zdroj: Robert Wright: Morální zvíře, Lidové noviny, Praha, 1995

autor: Pavel Houser

Název: Re: Recenzent **Datum:** 17.10.05 16:14
Autor: Zephir
//...potom nelze prokázat že je pravdivá

To nelze jednoznačně prokázat u žádný teorie - proto se jim taky říká teorie. Před časem jsem tu uváděl příklady vývoje sexuálního dimorfismu, monetární evoluce a vývoje hmoty jako nápadně shodný případy evoluce.

O co šlo? Na začátku vždycky byly entity, sloužící témuž účelu - ty se specializovaly a tím došlo k fázové přeměně - radikální změně uspořádání (tzv. singularitě, doprovázené vznikem nového fázového prostoru s metrikou dimenzí).

Na začátku výměnného obchodu např. předměty sloužily jako peníze i zboží současně. Vynálezem peněz, jako speciálního druhu zboží se vývoj skokem urychlil, vznikla městská obchodní centra, finanční instituce, úvěrová ekonomika atd...

V době prekambriky druhový exploze nebyli samečci ani samičky, jedinci jako prekaryota se akorád dělili jako dnešní bacili. V okamžiku kdy si ty brebery začali hrát na tatínka a na maminku, se vývoj druhů skokem urychlil.

Na začátku vývoje vesmíru byl jen jeden druh částic, gravitony, který přenášely energii i hmotu současně. V okamžiku kdy došlo k tzv. inflaci vznikly specializované částice, fermiony a bosony a vývoj vesmíru se rozjel na plné obrátky.

Na začátku se zprávy přenášely ústním podáním, každý člověk sloužil současně jako příjemce i nositel zpráv současně. Zavedením posílů jakožto jedinců specializovaných na strukturovanou výměnu informace se výměna zpráv rapidně urychlila.

První počítačové sítě byly typu peer-to-peer, tedy každý počítač v síti sloužil jako klient i server současně. Rozdělením rolí se propustnost sítě skokově zvýšila a vznikl internet.

Podobnejch příkladů vám vymyslím kolik budete chtít, abyste viděl, že na teorii evoluce přece jen něco je a že má daleko obecnější dosah a matematicky daný zákonitosti, než vývoj nějakých opic nebo breber.

Název: Nesmysl o ničem **Datum:** 16.10.05 20:51
Autor: Recenzent
Chybná teorie nemůže dát správné závěry. Srovnatelný případ "vědy" jako evoluční psychologie je "vědecký komunismus".

Logicky vzato, pokud platí evoluční teorie, potom nelze prokázat že je pravdivá (pouze má evoluční výhody pro své zastánce, mají například více potomků, kteří tuto teorii dědí) a vlastně ani neexistuje (je pouze specifickým uspořádáním atomů v mozku, které má výhody pro přežití a předání genů evoluční teorie potomstvu).

Název: tuseni souvislosti **Datum:** 14.10.05 09:17
Autor: Karel

Já si myslím, že svobodná vůle je spjata s Duchem, který máme. Ať už myslíme jako fyzici a uvažujeme o mozku jako o kvantovém počítači, který má svůj běh - tak lze říci že nelze vytvořit simulaci - muselo by se jednat o přetransformovanou kopii se vším všudy. A tudíž i pro tuto představu lidí, co bibli sepišovali a tváří se jako věřící v ducha(boha) - si můžeme představit jakožto že oni věří v to, že žijeme ve smyslu víry ve světě, kde jsme unikátní a dejme tomu - i nevypočitatelní, neboť simulace, která je složitější než originál, se stává nereálnou, obzvlášť - jsme-li uzavřeni v N-dimensionálním světě, kde počet proměnných je nekonečný. Mohu věřit v boha a nemusím. Kde ale chci omezit své chování - je v otázce etiky a práv, končí to ale zákonem a ne biblí a jeho desaterem. To jsem se naučil dodržovat - ale jen proto, že vše je si podobné - nezaměním výchovu s vírou ve smyslu křesťanstvím. Organizované shluky názorů v křesťanské komunitě jsou sice .. "nastavbou myšlení", tou však může být i filosofie jako samotná. Inklinace k bohu mě přinutila pochybovat nad pochybnostma a ne nad skutečnostma. Proto nejsem věřící ve smyslu mezi komunitou křesťanů. Nejbližší je mi individualismus a víra i nedůvera k sobě samému a totež i k jiným. Radoby buddhismus, lepe receño k tuseni souvislosti..

Název: to prokop **Datum:** 12.10.05 11:37
Autor: pavel houser
ano, v zásadě souhlasím. ale pointou te argumentace z článku, alespon jak jsem to ja pochopil, je to, ze pro pravni system mozna koncept svobodne vule neni proste vhodny.

Název: dotaz **Datum:** 12.10.05 01:45
Autor: xy
muze mi nekdo vysvetlit v kterem okamziku mi "svobodna vule" zasahuje do naprosto "nesvobodných:)" chemických reakcích v mojem mozku? opravdu by me zajimalo, jestli ma treba i sitnice svobodnou vuli? hned zitra si dam kafe a budu tvrdit svym synapsim, ze maji svobodnou vuli, at nereaguji na to co jim kofein provadi :) howgh

Název: Nadsázka

Datum: 11.10.05 23:49

Autor: Láďa M

" Pokud se do takové čtvrti nastěhuješ, měla by se ti automaticky zvednout trestní sazba...;-) "

To by mi nynější vláda musela ale také zvednout daně, pokud se nastěhuji do čtvrti, ve které bydlí nějaký miliardář, protože průměrný příjem na obyvatele bude v takové čtvrti vlivem příjmů dotyčného miliardáře nezvykle vysoký? ;-)

Činy spáchané pod vlivem alkoholu jsou však často posuzované příliš mírně s odvoláním na sníženou schopnost ovládní - tj. "nižší množství" svoboné vůle u takového člověka. Opačný postup je však spíše na místě - pravděpodobnost, že se takový člověk opije znovu je totiž značná.

Název: proc tak fundamentalne

Datum: 10.10.05 22:50

Autor: prokop

co chapat svobodou vuli jako stejne vyhodny konstrukt, jako treba nejaky fyzikalni zakon, se stejne tak omezenou platnosti jako vetsina fyzikalnich zakonu, ktere pouzivame.

jistě že pokud budeme do hloubky promyslet chování člověka pak stejně jako v každém jiném fyzikálním systému je výsledkem vzájemného působení jeho částic a částic okolí s patřičným množstvím polyfunkčních bodů nebo kvantových neurčitostí (nebo cehokoli co nam tam vhodná teorie zavede) a svobodnou vůli můžeme bagatelizovat (spíše než popřít) - rekneme prostě že pro nás popis není potřeba - dokážeme člověka plně popsat bez ní ve schodě s experimentem.

svoboda vůle je podle mě jen shrnutí určitých principů které je pragmaticky výhodné v našem makropopisu člověka/společnosti používat

Je výhodné trestat nekvalitu
a umyslné zlo je větší nekvalitou než neumyslné.

budeme-li se snažit učit neuralní sítě aby nezabíjela lidi, je vhodné trestat neurony které chtějí zabít lidi, než ty které mimochodem někoho zabijí při výkonu jiných operací. Protože tak bude tlak na omezení zabíjení lidí méně překazet tlaku na vykonávání těchto jiných operací...

svobodná vůle, stejně jako spravedlnost, a vědomí jsou pojmy skrývající v sobě mnoho vlastností, které je sice možné uvažovat v mnohem čistší formě, ale pro určité zorné úhly jsou prostě tyto konstrukty užitečné

Název: Re: Láďa

Datum: 10.10.05 21:14

Autor: Katka

// Defaultní je náhoda, tj. žádná kauzalita.

Defaultní je stav reality (žádná náhoda, žádná kauzalita)

// Technicky vzato je náhoda také metafyzická
// konstrukce, pokud chcete zůstat u čistého
// pozitivismu, tak je třeba říkat, vypadá to
// jako kdyby...

Za předpokladu, že chce zůstat u čistého pozitivismu, tvrdím, že život se skládá ze svobodných rozhodnutí a náhody. (Někdo by mohl namítnout, kde je tedy hranice :)

// Rozumějte, já nic proti kauzalitě nemám,
// jen mi připadá, že si většina neuvědomuje,
// že fakt, že jevy spolu příčinně souvisejí
// pokud se bere jako "skutečnost" je
// metafyzická konstrukce.

Veškeré lidské pochopení reality je metafyzická konstrukce. Právě ta správná, abyste si toho mohli být vědomi.

// Pokud ji berete jako "objektivní
// skutečnost", proč ne, ale je to víra.
// Sama "fyzika" bez toho "meta", vám ale
// může jen pozitivisticky říct, jak to
// vypadá, ne jaké to je "ve skutečnosti"
// (sám termín skutečnost je už filozofický).

Fyzika nám říká, jak si většina vědců myslí, že tento kus vesmíru, který jsme schopni pozorovat, funguje. Metafyzika na druhou stranu říká, jak je kdo schopen zaujmout neotřelým a po určité dobu nedokazatelným, pečlivě sestaveným systémem - na kterém má stát tato realita - jenž nelze nedokázat.

// Což ostatně neříká jen Kant, ale i
// Hawking. (nehleď teď vůbec na kvantové
// jevy).

Note: Kant a Hawking, takže to máte dostatečně posichrované.

Co se týče kvantových jevů, je to jako tvrdit, že krychle vypadá tak trochu jako koule, když přimhouříme oči. A v tom jsou lidé dobří.

// A já se stejně pro všechny běžné případy
// chovám a řídím, jako kdyby kauzalita
// existovala, a stejnětak se i vy budete
// prožívat, jako kdybyste měli svobodnou
// vůli.

Samozřejmě, oba se budeme chovat, tak jak jsme museli právě v tom kterém stavu reality.
Stav - to je její základní charakteristika.

// Jen mi připadá zbytečná si stavět formální
// zásvětní berličky, které mi to mají
// metafyzicky zaručit :)

Co je tím konkrétně myšleno ?

// Ale právní problém to být pochopitelně
// může. To už je ovšem otázka druhá.

Takové číslo lidí ještě nevymysleli, aby to popsalo pořadí v mém žebříčku hodnot.

Katka

Název: Re: Prokazování úmyslu

Datum: 10.10.05 18:29

Autor: Zephir

//.. to, co je podstatné, není můj *úmysl*, ale pravděpodobnost opakování takového činu

Ano, tím by se dalo zdůvodnit třeba navýšení sazby v případě řízení "pod vlivem". Lze přece statisticky snadno prokázat závislost mezi nehodovostí a obsahem alkoholu v krvi a rovnou tu závislost promítnout do trestní sazby. Myslím, že je to nejsilnější argument proti subjektivistickému uplatňování principu svobodné vůle v trestním právu, co tu zatím v diskusi zazněl.

Přinejmenším určité složky legislativy začínají ke statistickým zřetelně kritériím přihlížet. Např. se debatuje o valorizaci pojištění v souvislosti s tím, jak se dodržuje zdravý životní styl. Už dnes např. mimino k adopci nedostanou rodiče, kteří nežijí spořádaným životem a takovým naopak může být dítě odebráno, atd.. Paušální uplatňování statistických kritérií při výkonu práva ovšem dřív či později narazí na ochranu osobních informací.

Další problém spočívá v možnosti dokázat, zda jsi si uvědomoval kauzální souvislost. Např. dnes existují programy, které dokážou poměrně přesně vytipovat sklon k zločinosti, nebo pravděpodobnost výskytu vražd v okrsku. Pokud se do takové čtvrti nastěhuješ, měla by se ti automaticky zvednout trestní sazba...;-) A hned tu vzniká problém, jestli jsi povinnen si takovou souvislost uvědomit a přizpůsobit se jí - či ne.

I proto se obávám, že princip svobodné vůle nepůjde tak snadno s trestního práva vytěsnit. Co když se díky tomu třeba ukáže, že jsi jel po chodníku proto, že ses právě vyhýbal matce s kočárkem stojícím na silnici? Dokáže ti někdo, že sis na takovou situaci nepočíhal právě proto, aby se mohla stát tvoji klíčovou polehčovací okolností?

Atd..

Název: Re: Katka

Datum: 10.10.05 12:18

Autor: Láďa

Defaultní je náhoda, tj. žádná kauzalita.

Technicky vzato je náhoda také metafyzická konstrukce, pokud chcete zůstat u čistého pozitivismu, tak je třeba říkat, vypadá to jako kdyby...

Rozumějte, já nic proti kauzalitě nemám, jen mi připadá, že si většina neuvědomuje, že fakt, že jevy spolu příčinně souvisejí pokuds se bere jako "skutečnost" je metafyzická konstrukce.

Pokud ji berete jako "objektivní skutečnost", proč ne, ale je to víra.

Sama "fyzika" bez toho "meta", vám ale může jen pozitivisticky říct, jak to vypadá, ne jaké to je "ve skutečnosti" (sám termín skutečnost je už filozofický).

Což ostatně neříká jen Kant, ale i Hawking.

(nehleď teď vůbec na kvantové jevy).

A já se stejně pro všechny běžné případy chovám a řídím, jako kdyby kauzalita existovala, a stejnětak se i vy budete prožívat, jako kdybyste měli svobodnou vůli.

Jen mi připadá zbytečná si stavět formální zásvětní berličky, které mi to mají metafyzicky zaručit :)

Ale právní problém to být pochopitelně může. To už je ovšem otázka druhá.

Název: vina a úmysl

Datum: 10.10.05 10:43

Autor: Rayden

Já myslím, že to nejde takhle míchat. V případě babičky-kamikadze to přeci není vina toho řidiče, tudíž je nesmysl zkoumat jeho úmysl. Jeho úmyslem bylo dostat se z místa A do místa B. V článku bylo řečeno, že by se neměl zkoumat úmysl v případě, že byla prokázána vina. To se týká spíš situací "ano já ho sice rozkrájel na kousky, ale já to opravdu udělat nechtěl..."

Název: Prokazování úmyslu

Datum: 10.10.05 08:51

Autor:

"Představ si, že bys byl za každou přejetou babičku která ti nedopatřením skočila do cesty odsouzenej stejně jako za zjevnej pokus o Carmageddon..."

To je přesně případ, který mám na mysli. Jsem přesvědčen, že to, co je podstatné, není můj *úmysl*, ale pravděpodobnost opakování takového činu. V případě "skočení do cesty" je pravděpodobnost opakování činu zcela zanedbatelná ve srovnání se situací, kdy jsem babičku srazil na místě, kde se babičky normálně vyskytují, jako třeba na chodníku.

Název: Re: Lada

Datum: 09.10.05 22:27

Autor: Zephir

//..zjednodušení právního systému spočívající ve zrušení nutnosti prokazovat úmysl pachatele, což zavání mnoha obtížně řešitelnými problémy...

Bohužel, obtížně řešitelný problémy zpravidla nemívají jednoduchý řešení....

Představ si, že bys byl za každou přejetou babičku která ti nedopatřením skočila do cesty odsouzenej stejně jako za zjevnej pokus o Carmageddon...

Název: Utilitarita

Datum: 09.10.05 20:53

Autor: Láďa M

Mně se na článku zejména líbí zjednodušení právního systému spočívající ve zrušení nutnosti prokazovat úmysl pachatele, což zavání mnoha obtížně řešitelnými problémy.

Místo toho by mohlo postačovat hodnocení společenské nebezpečnosti činu, kdy čin spáchaný za určitých okolností by mohl být považován za méně společensky nebezpečný, než čin spáchaný za jiných okolností a to zejména v případě činu spáchaného za okolností, které jsou natolik výjimečné, že pravděpodobnost opakování činu je nízká.

Název: Svobodná vůle

Datum: 09.10.05 20:39

Autor: Láďa M

Je až zarážející, kolik lidí zde se pře o to, zda svobodná vůle existuje, či ne.

Lze však snadno zjistit, že to na smysl článku nemá příliš velký vliv.

Autor se prostě snaží vysvětlit, že na odpovědi na tuto otázku málo záleží a i bez existence svobodné vůle se lze snažit o budování právního systému.

V takovém případě lze však smysl "trestu" vidět spíše ve snaze zabránit opakování daného činu. (a podle mého daleko méně ve snaze zabránit, aby se pachatel jeho čin vyplatil, protože to je záležitost individuální a velmi obtížně objektivizovatelná v nějakém zákoně)

Název: Role morálky a náboženství

Datum: 09.10.05 16:02

Autor: Zephir

Kdysi jsem dovozoval, že sociobiologická úloha náboženství je v zásadě institucionalizace morálních pravidel, která nejsou z hlediska horizontu jednotlivce přímočaře zdůvodnitelná, ale jsou výhodná z dlouhodobého evolučního hlediska jako součást (nadstavba) společenského vědomí (myslím pravidla jako "čas od času se posti", "nelži", "nekrad", "nepodváděj", "drž se stáda", "respektuj vrchnost", "modli se a pracuj"...) přesto mají v teorii her i modelech genetických algoritmů svoje jednoznačný opodstatnění - ale to by bylo na delší povídání.

Nicméně Wraithův postřeh do tohoto schématu jednoznačně zapadá.

Název: Re: Michal

Datum: 09.10.05 15:50

Autor: Zephir

Gravitačně vázaná soustava tří nebo víc těles taky není prostředky současné vědy předpověditelná - přesto o ní nikdo netvrdí, že má svobodnou vůli.

Pokud jsem ten článek pochopil správně, tak Wright netvrdí nic víc nic míň, než že způsob jak společnost hodnotí společensky závažný

činy jednotlivce se ve skutečnosti odvíjí od jejich utilitaristického dopadu na společnost, nikoliv od svobodné vůle jednotlivce.

Tu tím přece Wright nijak nepopírá.

Název: Reakce na hranice poznání

Datum: 08.10.05 14:10

Autor: Michal

Je zajímavé, jak někteří vědci, pokud nedokážou dokonale vysvětlit či pojmout nějaký netriviální jev, tak jeho existenci prostě popřou. Normálnímu člověku je zřejmé, že svobodná vůle existuje, i to, že má svá podstatná omezení. Normální vědec si je dobře vědom, že jsou reálně existující jevy, které věda v dané chvíli není schopna adekvátně pochopit či vysvětlit; že naše poznání má své hranice. Wrightova reakce na hranice poznání v dané oblasti se mi normální nezdá.

Chesterton (zhruba): Šílenství není ztráta rozumu. Šílenství je ztráta všeho kromě rozumu.

Název: proč?

Datum: 08.10.05 12:30

Autor:

Jak to víte, že defaultní je černá (žádné světlo)?

Jak to víte, že mravenci nemají svobodnou vůli?

(Tedy za předpokladu, že svobodná vůle existuje, o čemž se tu vede diskuse.)

Název: Re: Láďa

Datum: 08.10.05 11:26

Autor: Katka

Láďa: "Stejnětak platónská idea jako svobodná vůle. V oboje se musí věřit :)"

Defaultní je černá (žádné světlo)

Defaultní je ateismus (žádná víra)

Defaultní jsou fyzikální pravidla (žádná morálka)

Katka

Název: Svobodná vůle ?!

Datum: 08.10.05 11:16

Autor: Katka

Jak jsem již jednou - kdesi - napsala. Pokud budeme hodnotit míru svobodné vůle např. u mravence či robota (záměrně uvádím přirozeného a vyrobeného jedince), zřejmě dojdeme k faktu, že jeho akce jsou determinovány, totiž přesně dány, a navíc ovlivněny okolním prostředím. V laboratorních podmínkách bychom nejspíše byli schopni unifikovat okolní vliv a předpovídat tyto reakce absolutně. Jenže mravenci ani roboti svobodnou vůli nemají, stejně jako morální zodpovědnost. Nyní chci ukázat jak tyto dvě věci spolu přímo souvisí. U každého z vás záleží na míře "víry" v morální hodnoty, ze kterých vyplývá i zodpovědnost. To také odpovídá míře jakou věříte na svobodnou vůli. Někteří z vás totiž vědomě či podvědomě chtějí, aby lidé, kteří se proviní (pouze) proti morálce, byli za toto zodpovědní a takový je i současný světónázor. Je to totiž praktické, samozřejmě. Názory některých z vás připomínají scénář: na Zem letí meteor, pouze my o tom víme -> nebudeme šířit paniku, to je nepraktické vůči morálnímu statusu -> ostatním informaci o meteoritu zapřeme. Zpět k morálce, zodpovědnosti a svobodné vůli. Pokud tedy porovnáme člověka (ne-li přímo vaší osobu) s mravencem, dojdeme k základnímu rozdílu v komplexnosti chování (samozřejmě záleží jakého jedince hodnotíme :). Tento rozdíl je pouze kvantitativní nikoliv kvalitativní. Vědomí sama sebe je hezká věc, ale pouze (opět) my jsme určili, že je to něco vyjimečného. Z externího pohledu se toto může jevit pouze jako typický jev při určitém objemu komplexnosti.

Tudíž tu máme člověka, který je součástí společnosti, která se řídí morálními pravidly (tedy teoreticky). On nechce, aby společnost přestala fungovat, neboť by začala platit pouze (defaultní) reálná pravidla (fyzikální). Začne tedy minimalizovat možnosti, aby se toto uskutečnilo. První na řadě je ohrožení morálky samotné a s ní i individuální zodpovědností za svoje činy. A tím se dostáváme zpět ke svobodné vůli. Totiž za předpokladu, že tato neexistuje, nemůže být (ani) podle pravidel morálky uplatňována zodpovědnost za činy jednotlivce. Tudíž náš člověk by se dostal do neřešitelné situace, kde má daný cíl. Logicky se tedy snaží obhajovat svobodnou vůli, aby se do této situace nedostal. V podstatě nemá na vybranou. Vše je samozřejmě komplikováno tím, že každý má s morálkou (a její výhodností pro něj samotného) jiné zkušenosti, tedy situace není černo-bílá. Hodte na planetu x-miliard těchto tvorů a máte to co máme my - mix - násobenou komplexnost.

Katka

Název: jinak

Datum: 07.10.05 20:37

Autor: pavel houser

ja jsem puvodni text/nazor z knihy pochopil spise takhle: svobodna vule je casto iluze, nekdy mozna neni iluze nebo je mozna vzdycky iluze, proste tezko rict. ale o nejakou "podstatu" v praxi nejde. kazdopadne je svobodna vule z duvodu spornosti, vagnosti a nejasnosti celeho konceptu HODNE nevhodne kriterium do prava/trestani pachatelu. (asi podobne neadekvatni, jako kdyz dal persky kral sesvihhat more za to, ze mu potopilo lodi)

Název: Utilitarita

Datum: 07.10.05 19:05

Autor: Láďa M

"...zabránit, aby se určitý typ jednání, třeba zabíjení jiných lidí, svým tvůrcům vyplatil"

Postřehy:

V případě useknutí ruky za krádež se asi zabrání opakování činu, zda se čin vyplatí zřejmě není.

V případech soudních řízení lze nalézt spoustu případů, kdy se i přes prokázání viny a potrestání pachatele jeho čin vyplatí.

To, zda se čin vyplatí i po odhalení, usvědčení a "potrestání" pachatele je natolik individuální, že pravděpodobně nelze tímto způsobem určovat výši "trestu".

Název: Láďa

Datum: 07.10.05 17:19

Autor:

No já bych spíše řekl, že jde o krásný příklad jak vyvodit z teorie něco, co v té teorii vůbec není :)

Je často veselé, když se začne filozofovat a filozofii se přitom nerozumí. Přesto mívá autor pocit, že to "rozčísí :)

Svobodná vůle je konstrukce. Jistě. A co si tak asi myslíte, že je kauzalita?

Konstrukce, přeče. Vy jste snad někdo pozorovali kauzalitu? Pozorovali jste jevy, která budí dojem, že spolu souvisí :)

No a tak jste si zato dosadili platónskou ideu, zvanou příčinnost :)

Je to typická ukáзка zásvětního výkladu jevů.

Stejnětak platónská idea jako svobodná vůle. V oboje se musí věřit :) A ještě pikantnější je, že může být velice dobře pojímáno, jako jedna a ta samá idea, jednou jako prožitá subjektivně - svobodná vůle, a jednou zpředmětněná objektivně - determinismus.

Náhodu a Pánaboha nechám na jindy :)

Název: pro Josefa Navrátila

Datum: 07.10.05 16:49

Autor: Patron

Nepochopil jste me. Narazel jsem na to, ze svobodna vule je termin zavedeny a pouzivany nami. Je tedy jedno zda ufo ci neco jineho v predchozim prisevku. Opravdu se da napsat, ze svobodna vule je rozhodovani na zaklade nasich zkusenosti a emoci.

Pokud vam to neni porad jasne, zkusenosti ziskavame nasimi smysly z okoli. Podobne na tom jsou emoce, ktere zazivame.

Naopak dosti zplostele mi pripada vase tvrzeni, ze clovek je presovam svym okolim konat casto ciny, ktere by ... neudelal. To ze vas lidé kolem o necem presvedcuji je prave ziskavani vasich zkusenosti. Jak se zachovate je vase svobodna vule. A to bezohledu na to, ze az vase emoce opadnou, nebo ziskate nove zkusenosti se vam vase rozhodnuti prestane libit.

Rozumite mi ted?

--

Patron

Název: Patron - UFO a svoboda ?

Datum: 07.10.05 16:19

Autor: Navrátil Josef

PATRON řek v 07.10.05 15:53 : „Tak jako ufo je definováno jako neidentifikovatelný letající předmět, je svobodná vůle definována jako rozhodnutí jednotlivce na základě svých zkušeností a emocí.“

Odpovídám mu : No, to je dost zploštělé vyhodnocení/zhodnocení. Sám článek předkládá komplex-situaci tak, že „volená reakce“ jedince není zcela jen dle jeho vlastností a „vůle“, že volba jeho je velmi a velmi závislá na okolní situaci (a okolní společnosti) ve které se nachází. Člověk silný i labilní je přesován svým okolím konat často činy, které by za jiných společenských a jeho jiných situačních okolnostech neudělal. Okolí ho nutí k reakcím jiným než má „chut“ udělat a než má svobodu udělat. Dokonce někdy jsme natolik nesvobodní, že jdeme sami proti sobě a vykonáme čin, který vědomě udělat nechceme. Kde tedy končí a kde začíná svoboda „vlastní vůle“ a svoboda vůle okolního prostředí, které nás do situace zavedlo ? ?

Název: Rayden : Svobodná vůle "v prostředí"

Datum: 07.10.05 16:08

Autor: Navrátil Josef

Pan Rayden řekl 07.10.05 15:44 : „Kdo nebo co mi tedy upřelo tu svobodnou možnost vybrat si špatně?? Tu možnost jsem přeci měl, ale neměl jsem VŮLI ji zvolit.“

Odpovídám mu : Ano, „kdo nebo co“ upírá mě nebo pachateli si „svobodně“ vybrat řešení-chování špatné či lepší-dobré ? ? Ano, výběr volby je v mantinelech, ve kterých se daná osoba nachází. Jednak a jednak výběr volby je v posudku „lability“ jedince (jeho komplexní osobnosti) vůči okolí a situacím, ve kterých se nachází. Velmi disciplinovaný člověk s vysokou morálkou a volnými vlastnostmi bude „projevovat svou svobodu“ jinak ve stejném zátěžovém okolí (v určité společenské mašinérii) než labilní člověk s difúzní morálkou, s vadnými praktikami a s jejich poznatky ve stejném zátěžovém prostředí. A tyto oba diametrálně odlišní jedinci budou „svobodu“ vůle

pociťovat zcela jinak v nezátěžovém prostředí, například mezi eskymáky či na pustém ostrově. Tam možná se disciplinovaný inteligent projeví ve výběru „svobodné volby“ na jednoduchou situaci hůř než onen „jakýsi selský jednoduchý primitiv“.

Těmito dvěma-třemi větami, chápete, že jsem neholdal podat vyčerpávající Pravdu, anebo elaborát od A-do Z . Děkuji.

Název: existuje **Datum:** 07.10.05 15:53

Autor: Patron

Samozřejmě ze existuje! Tak jako ufo je definováno jako neidentifikovatelný letající předmět, je svobodná vůle definována jako rozhodnutí jednotlivce na základě svých zkušeností a emocí.

Je to ale také iluze, protože pro mě je člověk jen složitý stroj. Žádný stroj nemůže pochopit sám sebe. Může nás pochopit vyspělejší stroj či chceteli bytost, ale my se tím nemusíme zabývat (nic nám to nepřinese).

--

Patron

Název: determinismus (to jarda) **Datum:** 07.10.05 15:44

Autor: Rayden

Nejsem si úplně jistý přesnou definicí determinismu, ale evidentně to má něco společného s předurčením. Abych tu myšlenku pochopil správně: "nerozhoduji se svobodně, protože to, že je nějaká volba objektivně nejlepší je dáno předem a tudíž je mi předurčeno tuto možnost zvolit." A z toho vyplývá, že nemám možnost volby? Znamená to snad, že jsem nucen zvolit vždy a ve všem objektivně optimální variantu?? Jednak při většině vícekritériálních rozhodování objektivně optimální varianta neexistuje, jednak konstrukce: "nemám svobodnou vůli, protože jsem si vybral optimální variantu" je poněkud přitažena za vlasy. Kdo nebo co mi tedy upřelo tu svobodnou možnost vybrat si špatně?? Tu možnost jsem přeci měl, ale neměl jsem VŮLI ji zvolit. To mi připadá jako kotě, které se snaží dohonit svůj vlastní ocas.

Název: boj se zlem je naprosto trvalý **Datum:** 07.10.05 15:29

Autor: Navrátil Josef

Myslím, že tento článek a v něm nastíněný problém je vlaštovkou pro pohled do nové doby – dnešní, ve které staré názory se válčují a rodí se nové praktiky, nové typy mezilidských vztahů a chování, náhledů na svět. Až se napíše 10 takových článků, rozborů nové situace, podle deseti různých vizí autorů, bude o čem se bavit a to zatraceně hodně a důrazně. Např. vypíchnu ukázkou z právě tohoto článku :

01 - V abstraktní rovině Wright souhlasí, že svobodná vůle nejspíš opravdu neexistuje, co s tímto zjištěním ale v praxi? Vychází mu jednoduché řešení - měli bychom si uvědomit, že "trest" není třeba chápat v morálním významu, ale prostě jako praktické opatření.

Moje reakce : Bohužel (bohudík ?) podstatnější je „kdo“ je tím soudcem (poškozený člověk, či lidská bytost-soudce u soudu, či zákon, či Bůh ?), který zhodnotí „co je a co není zlý čin“ (zda byl spáchán právě) ...Pak už najít praktické opatření v podobě trestu, není nic složitějšího, neb už není tak důležité jak „spravedlivý“ více či méně je onen trest.

02 - Cílem by proto nemělo být ani tak trestat zločince (snad pouze pokud to přinese nutné zadostiučinění pozůstalým či obětem apod.), ale zabránit jim spáchat znovu podobné činy a od příslušného jednání odradit potenciální následníky. Na odplatě samotné přitom není nic dobrého.

Moje reakce : cílem opravdu není trestat (málo nebo hodně) ale jak jim – pachatelům – chcete zabránit spáchat nové podobné činy ? Jde-li o velmi závažné činy, pak vězením ...ale jak zabránit zlým činům, jak trestat ty malé ? Ty vadí poškozeným stejně jako ty závažné. Cílem tedy není trestat, ale zabránit ..jak v malých případech ? Říká se tu, že na „odplatě“ není nic dobrého ... já nesouhlasím (!) ; není jiné cesty jak donutit útočníka zastavit jeho zlo, než mu ho oplatit ... bohužel. Má někdo jinou metodu na zastavení zla ? (toho, co je pod prahem zákonné míry k odsouzení do vězení) .

03 - Daly a Wilsonová citovaní Wrightem píšou: "Neuvěřitelné množství mysticko-náboženských pomatených tlachů o odčinění viny, pokání, boží spravedlnosti a podobných věcech dodává vyšší oprávnění něčemu, co je ve skutečnosti běžná a praktická záležitost." (totiž zabránit, aby se určitý typ jednání, třeba zabíjení jiných lidí, svým tvůrcům vyplatil).

Moje reakce : Ptám se : co dělá oficiální církve pro ozdravení víry (v jakéhokoliv Boha), ozdravení všech věř po této planetě, především těch co ve jménu Boha páchají sebevražedné atentáty na nevinných lidech, aby zdůraznili „svého“ Boha a potupily „jiného“ Boha?

Název: příklad s bankou je blbost **Datum:** 07.10.05 13:47

Autor: jarda

no ten příklad s tou bankou je pěkná blbost. Když se totiž budeš rozhodovat jenom tím rozumem, tak nezbytně dříve dospěješ k rozumnému a jedinému správnému řešení a tudíž nebudeš mít zase žádnou možnost volby. Což je determinismus jako vyšší.

Název: :) **Datum:** 07.10.05 13:06

Autor: Rayden

Omlouvám se za překlepy :-). Nechal jsem za sebe rozhodovat spěch a nervozitu, ačkoli bylo rozumné si to po sobě přečíst.

Název: rozlišovat

Datum: 07.10.05 13:02

Autor: Rayden

Tento článek se na lidi dívá velice jednostranně. Každý kdo alespoň lepmo přičichl k základům psychologie přeci ví, že lidé se mohou rozhodovat a) na základě emocí a pocitů a b) na základě rozumu a racionálních důvodů. Mohl bych souhlasit s tím, že v prvním případě se může mluvit o iluzorní svobodnou vůli, v případě druhém je ale tato svoboda naprosto reálná. Budu-li si např. vybírat banku, kde si založím účet, můžu tak učinit na základě toho, že se mi líbí některá z jejích reklam a mám pocit, že tohle je skutečně dobrý produkt. A nebo si seženu cenníky a nabídky všech bank, udělám pár výpočtů a nákladů, srovnám to s přínosy a následně zvolím ten nejvýhodnější. Kdo mě "přinutil" k tomuto rozhodnutí? Byl to testosteron? Nebo jiná látka?? Svobodná vůle lidí je přímo úměrná tomu, jestli se rozhodují více na základě emocí, nebo rozumu. Čím více nasloucháte svým emocím na úkor rozumu, tím méně svobodná je vaše vůle a naopak. Nicméně tím nechci říct, že emoce jsou něco špatného. Mnohdy je "rozumné" se na ně spolehnout, protože "vůle" našich emocí, daných dáma genetiky se často dokáže rozhodnout kvalitněji, než náš rozum. Jako příklad by se dal uvést výběr partnera, vůle spodit a vychovávat potomky atd.

Název: RE: Radiměřský

Datum: 07.10.05 08:02

Autor: Pavel

Člověk je autonomní stroj, který své chování dokáže přizpůsobit svému okolí. Takže autor článku napsal veden svými instinkty, aby změnil okolí ostatních autonomních strojů a tím ovlivnil i jejich chování. Vy, veden podobnými instinkty, jste na ten článek reagoval. Tímto způsobem jste ovlivnil chování lidí okolo sebe (například jste mě přiměl, abych reagoval). Kde je tady místo pro svobodnou vůli, či dokonce pro její vnucování ostatním?

Název: to Radimersky

Datum: 07.10.05 08:01

Autor: fikus

precetl sis clanek, tvuj organismus na to zareagoval vystrazne, takže te prinutil napsat reakci :-)))

Název: Radiměřský

Datum: 07.10.05 07:31

Autor:

Jestliže je svobodná vůle iluze, pak i tento článek musel mít někdo naprogramovaný testosteronem, endorfinem a já nevím čím ještě. Pak ovšem strácí smysl i moje reakce na něj..... atd. Svobodná vůle existuje ať si pan Hauser říká co chce. Nemyslím si, že utilitarismus se nějak promítne do soudnictví a už vůbec ne, že lidé to "nějak" pochopí, protože by to znamenalo, že někdo svojí vůli, vnutil druhému, což podle tohoto článku přece nejde, jelikož žádná neexistuje.

Název: clovek je neco vic

Datum: 07.10.05 05:59

Autor: fikus

ackoliv si myslim, ze v cloveku je neco vic: duch, vznesenost, moralka atd., tak bych rekl ze podobny zpusob soudu by mohl byt efektivni a mozna i rychlejsi.